THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper In The Province of Ontario.
PUBLISHED BY
CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD.
251—253 Queen Street West Telephone Adelaide 3067
Subscription Rates $6 PER YEAR, $3.50 SIX MONTHS
Single Copy — 3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O. Toronto Ont. January 22nd 1913

ארום דער געשיכטע פון די קאנאדער אידען

אין עטליכע טעג ארום וועט פון דרוק ערשיינען צום ערשטען מאהל אין כוך־פארם דער ערשטער באנד פון דער געשיכטע פון די קאנאדער אידען. מיר זאגען צום ערשטען מאהל, ווייל דער זעל־בער מאטעריאל מיט געוויסע ענדערונגען, אבער ניט אין כוך־פארם, איז שוין ערשינען פאר־יאהרען אין אונזער צייטונג, און געשריעבען פון דעם „זשורנאל'ס" רעדאקטאר.

די ערשיינונג פונ'ם כוך, ווערט פאר די לעצטע עטליכע וואכען באקאנט געמאכט דורך א גרעסערער מודעה אין דער צייטונג, און דער דאזיגער באקאנטמאכונג, האט „דער מארגען זשורנאל", איינע פון ניו־יארק'ס גרעסטע אידישע צייטונגען, ווידמעט אן עדיטאריעלען נאטיץ, אין דער אויסגאבע פון דאנערשטאג, מאי. 7. אונטער'ן איבערשריפט „אי דישע היסטאריע אין קענעדע", שרייבט די געשעצטע צייטונג:

„די אנאנסע אז עס וועט היינטיגען מאנאט ערשיינען די ערשטע קאנאדישאדישע איז א שטיק אידישע וואס מיר זיינען גערן צו פערשפרייטען אין די ברייטסטע קרייזען. אזעלכע ביכער זיינען יעתר ניצליך אין עס זיינען פון זיי דא צו וועניג. עס איז אויך א גוטער סימן פאר די אידען פון א לאנד ווען עס געפינען זיך געלעהרטע וואס גי־בען אזעלך צייט און מיהע צו שרייבען אידישהיסטארישע ווערק. אין דיזען פאל איז אויך דא בערעכטיגונג אנצונעהמען אז די ארבייט אליין זייזעלב, אז עס איז געקומען די צייט זי זאל געטאן ווערען. דער פערפאסער פון דעם בוך „דער איד אין קענעדע" איז מר. א. רייזענזיין, דער רעדאק־טאר פון טעגליכען אידישען „זשורנאל" וואס ערשיינט אין טאראנטא, אנטאריא. אין די גרויסע קענעדער שטאדט נאהענט צו אונזער גרענצען וואו עס געפינט זיך א בעדייטענדע אידישע קהלה. דער פארשטעהער פון א צייטונג אין אזא פלאץ קען געוויס זיין פובליקום, און האט אויך די מיט־לען ווי איהם צו דערהרייכען מיט אזעלכע ווערקה ווי אידישע היסטאריע.

דיזע געשיכטע פון אידען אין קענעדע וועט ניט לאנג בלייבען דא איינציגע, אין א צווייטע טעגליכע צייטונג פון אונזער גרויסע שכן'טע צום צפון אין „קענעדער אדלער" פון מאנטרעאל, ערשיינט איצטער אין פארט־זעטונגען א „געשיכטע פון אידען אין קענעדע" פון בנימין ג. זאק, זעל־כע האלט שוין ביים דריטען קאפיטעל, און וועט מן חסדם אויך ערשיינען אין כוך־פארם אזוי שנעל ווי זי וועט זיך ענדיגען אין צייט. עס וועט דאן זיין א געלעגענהייט צו פארגלייכען ביידע ווערקע, אבער דאס געהערט ניט צו דיזער אפטיילונג. דערווייל איז גענוג צו זאגען, אז ביכער אין אידיש איבער אידישע געשיכטע זיינען א פרעהליכע ערשיינונג אין אי־דישען לעבען, אין וואס מעהר זיי ערשיינען אלץ בעסער.

מען קען זיך פארשטעלען אז פון נאהענטען, דארטען אין דע־היים, בעזאנדערס אין קרייזען וואו ביידע צייטונגען ווערען געלעזען, וועי לען מאנכע זיך מאכען ליסטיג איבער דיזע קאנקורענץ אין געשיכטס־שרייבערי. אבער פון ווייטען לאזט מען זיך ניט ארויף אין אזעלכע פער־זענלעכקייטען, אין עס איז מעהר ניט ווי רעכט אנצונעהמען אז יעדער מען ארבייט געזונדליך אין ליבע דאס בעסטע פון זיינע פעהיגקייטען, אז עס עהט אויס שעהנער אז צייטונגען זאלען קאנקורירען מיט אזעלכע „מיטשורים" ווי אידישע היסטאריע אויפדער ווי זאלען פרובירען איינע די אנדערע איבערזאגען מיט שנד־ראמאנען אדער מיט אנדערע אונטערהאל־טונגען וואס מאכען די רעדאקציאנען אין די לעזער וועניג עהרע. די „קנאת־סופרים" פון קענעדע מעג געפינען נאכטייר פון דיזער צייט גרעי־גין אויף.

דער רעדאקטאר פון „זשורנאל" אפשעצענדיג די ארויסגעגאנ־טע מיינונג פון דעם נאטיץ, וויל פון דערווייטענס פארויכערען דעם „מארגען זשורנאל" אז אלע אנדערע, פאראנטערעסירטע אין דעם ענין אז וואס איז שייך אונזער צייט, זזענען מיר דא ניט אויסען קיין קאנקו־רענץ.

אינ'ם בוך, וואס וועט די טעג ערשיינען פון דרוק, ווערט אין דע־פארערדע געזאגט:

„מיר האבען אויף אייגענער אחריות און מיט די אייגענע באגרע־נעצטע מיטלען און מעגליכקייטען צונויפגעזאמעלט דעם מעגליכען מא־טעריאל, און טוענדיג די פיאנערען־ארבייט אויפ'ן געביט פון קאנאדיש־אידישער געשיכטע ווילען מיר האפען, אז ביי דעם וועט זיך עס ניט אפ־שטעלען, אז מיט דער צייט וועלען זיך געפינען נאך יחידים ווי געזעל־שאפטען, וועלכע וועלען זיך אפגעבען מיט זאמלען דאס, וואס איז פון אזא גרויסען אינטערעס פאר די אידען בכלל, און פאר די קאנאדער אידען בפרט".

פון דעם איז קלאהר, אז מיר זענען ניט אויסען קיין קאנקורענץ. פארקעהרט מיר וועלען נאך ערמוטיגען יעדען פארזוך אויף דעם געביעט. דער שרייבער פון די שורות גרייט שוין יעצט אויך צו צום דרוק א צווייטע מען באנד. וואס וועט באהאנדלען באזונדערע מאטעריאלען פון דער קא־נאדישאידישער געשיכטע. און יעדער נייער פארזוך אויסצופארשען דאס קאנאדישאידישע לעבען, וועט געפינען אין אונז די הארציגסטע באגריסונג.

אין שיקענדיג פון דערווייטענס אונזער הארציגען דאנק צום „מארגען זשורנאל" ווילען מיר אויך שיקען די דאזיגע פארזיכערונג.

באזוכט דעם לייבאר לייסעאום באזאר

אנהויבענדיג פון היינט אוועגס, וועט אין דעם לייבאר לייסעאום האל, אפגעהאלטען ווערען א דריי־טעגיגער באזאר, פון וועלכען דער גאנ־צער פראפיט וועט געהן צו פארענדיגען דעם בנין, די היים פון די אידישע ארבייטער.

מיר האבען שוין אויף דעם פלאץ גענוג אויפמערקזאם געמאכט וועגען דער נויטיגקייט פון דער אידישער ארבייטער היים, און די נויטיג־קייט עס צו שטיצען, און היינט אינ'ם טאג פון דער ערעפנונג ווילען מיר עס וויידער דערמאהנען.

באזוכט דעם באזאר, העלפט איהם מאכען פאר אן ערפאלג, און איהר וועט צוהעלפען צו דעם, אז דער לייבאר לייסעאום זאל וואס שנעל פארענדיגט ווערען, אז די אידישע ארבייטער־היים זאל אמשנעלסטען קע־נען אנהייבען צו פונקציאניערען.

* * *

פון אונזער נאהענטער האמילטאן, דערהאלטען מיר פיעלע בריעף, אין וועלכע מען באדאנקט אונז, ווארום מיר ברענגען אפט נייעס וועגען די פאסירונגען אין האמילטאן.

און יעדער בריעף־שרייבער דערצעהלט אונז אנב אויך, אז דאס האט געמאכט בכלל לעבעדיגער דאס לעבען ביי זיי אין שטאדט — אין אידישען זין.

אויב דאס איז דער פאל, אויב דאס איז דער רעזולטאט, זענען מיר זעהר צופריעדען, איז עס זיכער א באלוינונג, וואס מיר אנערקענען און שאצען אז.

אין דער וועלט פון געשעפט און פינאנץ

דער קאנקורענץ אין געשעפט ווערט געוואָרפען אויף די ארבייטער ווייידזשעס וועלכע זענען זעהר גרויס אין קענעדע. — ענגלאנד לייט געלט פאר ביי־לינערע פראצענטען איידער אמעריקע. — קענעדע האט ארויסגע־נעבען פאר 179 מיליאן דאלאר געהיילע, אין איין יאהר. אייר־ראפייאישע לענדער חוץ דייטשלאנד קאנקורירען אויף דעם קענעדער האנדלעס־מארק זעהר שטארק.

פון אריה פאש

איצט איז אויפ'ן טאגעס אדרנונג די אינדוסטריעלע וועלט. פון די עטליכע קאנ־פערענצען וועלכע זענען לעצטע וואָך גע־האלטען געוואָרען פון גרויסע אינדר־סטריעס איז צו זעהן אז סיי די קענעדער און סיי די אמעריקאנער אינדוסטריע, מאכט פארשיעדענע פעלנער ווי אזוי צו פארקלענערען די ארבייטער ווייידזשעס.

גרויסע אינדוסטריאלייסטען ער־קלעהרען אז בלויז די ארבייטער ווייידזשעס וועלכע זענען אויף דער זייט יום דרייפאך אין פארגלייך צו די אייראפייאישע, זענען די הויפט אורזאכע פאר דעם וואס אויס־ראפא קען פארקויפען ביילינער סחורה אין אונזערע לענדער.

דער געשריי איז שוין ניט אז דייטש־לאנד פארפלייצט דעם קענעדער און אמעריקאנער מארק מיט ביליגערע סחורה, נאר אז אלע אייראפעאישע לענדער טוען עס, און פון דער סטאטיסטיק וועלכע איז באוויזען געוואָרען לעצטע וואָך ביי א קאנפערענץ פון אינדוסטריאלייסטען אין אטאווא, איז צו זעהן אז בעלגיען און פראנקרייך טוען דאס זעלבע.

בעלגיען ווערט ערקלערהרט האט פאר־גרעסערט איהר שטאל פארבראוציע בלויז דורך דעם וואס זי האט איינגעפיהרט דעם איהרע פאבריקען לענגערע ארבייטס־שטונדען און קלענערע ווייידזשעס, און דאס זעלבע האט געטאן פראנקרייך אין דייטשלאנד. מיט'ן רעזולטאט אז בעל־גיען קען צושטעלען שטאל אויפ'ן קענע־דער מארק און אויפ'ן אמעריקאנער פאר וועניגער איידער עס קאסט אין אמעריקע ריכטן קאנקורירען. אייך נאכ'ן שטאל פאב־אייפ'ן ענגלישען מארק.

עס איז שוין מעהר ניט קיין פראגע וואס אייראפא קען קאנקורירען מיט דויטש מאטעריאלען, נאר מיט פראדוצירטע, און אינדוסטריאלייסטען פארענטפערען עס דערמיט וואס אין אמעריקע און קענעדע, זזענען די ארבייטער ווייידזשעס ניט פאר־קלענערט געוואָרען צייט נאָך דער מלחמה און זענען פארבליבען אויפ'ן זעלבען הויך־בען סטענדארד ווי זיי זענען געשטיגען אין מלחמה צייט. ווערהערער איז אייראפא זענען די ווייידזשעס פון די ארבייטער פארקלענערט געוואָרען אויף אזוי פיעל אז זיי גרייכען אפילו ניט צו ענגע ווייידזשעס וועלכע די אייראפייאישע ארבייטער האָ־בען באקומען פאר דעם מלחמה.

פאָלגליך זזענען דאָ צוויי אזוי־אזוי־ענען, אדער שניידען די ארבייטער ווייידזשעס אויף אזוי פיעל מען זאָל קענען קאנקורי־רען מיט די אייראפעאישע פראדוצירער, אדער מאכען אזא הויכען טאריף, אז די אייראפייאישע פאבריקאנטען זאָלען קיין וואָך ניט קענען געוואָרען אחער.

עס איז אויך באוויזען געוואָרען אז שווערען קען קאנקורירען מיט איהר פאר־פיר ענגענאיבער קענערע.

קענערע האָט אין די עלף מאָנאטען וועלכע האָבען זיך געענדיגט לעצטען פעב־רואר עקספארטירט פאר איבער 36 מי־ליאן דאָלאר פאפיר, מיט א יאָהר פריהער האָט זי אין דער זעלבער צייט עקספאָר־טירט פאר איבער 42 מיליאן דאָלאר פאָ־פיר. די אורזאכע פון דער פארקלענערונג איז, דאס וואס שווערען קאנקורירט מיט קענערע, און פארכאפט ביסלאבוויז דעם מארק.

שווערען קען צושטעלען פאפיר אין די פאראייניגטע שטאאטען ביליגער איי־דער קענערע קען עס טון, און מען טאר ניט פארגעסען אז קענערע איז די גרעס־טע פאפיר פראָדוצירערין צוליעב איהר פאפיר געהיילע.

אויף ווי ווייט עס איז אמת, קען מען זעהן דערפון, וואס אזוי שנעל ווי די ענגלישע רעגיערונג האָט ערקלערהרט אז די מעקענא דיוטיס וועלען אין ענגלאנד איינ־געפיהרט ווערען פון דעם ערשטען יולי דאָס יאהר, האָט מען אנגעהויבען פאר־פלייצען דעם ענגלישען מארק מיט פאר־שיעדענע סחורה'ס, צירונג, אויטאמאָבי־לען, זייד, שטאל און פארשיעדענע אנ־דערע ארטיקלען, אלעס קומט פון אייראָ־פעאישע לענדער. זיי ווילען דאָס אריינ־פיהרען פארכאפען איידער דער נעזעץ פון א גרויסען אפצאָהל קומט אריין אין קראפט.

די קאנפערענץ האָט דעריבער ארויס־געלאָזען אן אויפרוף צו אלע פאבריקאנ־טען צו זיין אויף דער וואך.

דער ענגלישער געלט מארק.

דער ענגלישער פונט האלט אין איין שטייגען טעגליך און ער איז שוין ניט ווייט פון זיין אריינגעלען ווערט. אויצט האָט זיך אויסגעהויבען די פראגע צווישען באנקירען, צו וועם ענגלאנד פארכאפען יעצט דעם געלט מארק? צו וועם זי אנ־הויבען צו לייהען געלט צו איהרע קאָלא־ניעס, ווי קענערע אויסטראליען און אפ־ריקע.

כיז אהער זיינען די באנקירען פון ענגלאנד אין געשעפט ווערט געוואָרפען אויף די ארבייטער ווייידזשעס וועלכע זענען זעהר גרויס אין קענערע. — ענגלאנד לייט געלט פאר ביי־לינערע פראָצענטען איידער אמעריקע. — קענערע האָט ארויסגע־נעבען פאר 179 מיליאן דאָלאר געהיילע, אין איין יאָהר. אייר־ראפייאישע לענדער חוץ דייטשלאנד קאנקורירען אויף דעם קענעדער האנדלעס־מארק זעהר שטארק.

פון אריה פאש

די פאראייניגטע שטאטען געווען די ווע־כע האָבען געגעבען הלואות. די פראנצ איז צו אויף ווייטער וועט עס ענגלאנד טון פונקט ווי פאר דער מלחמה.

גרויסע פינאנסירען זזענען צוטיילט אין זייערע מיינונגען, אייניגע זאָגען אז יא, די אנדערע זאָגען, אז ניין.

קענערע וועט דאָס יאָהר דארפען באַ־צאָהלען 132 מיליאן דאָלאר אויף אזוי־חוב. זי וועט עס מוזען באצאָהלען מיט א ביעער הלואה און וואי וועט זי די הלואה מאכען? אין ענגלאנד צו אין די פאר־אייניגטע שטאאטען?

ווי עס הערט זיך וועלען עס באקו־מען ענגלישע באנקירען, ניט אכטענד ג וואָס די באנק אף ענגלאנד ערמוטיגט ניט יעצט אזעלכע הלואות. איין זאָך איז אָבער זיכער, אז קענערע קען באקומען די הלואה פון ענגלאנד פאר א קלענערען פראָצענט.

די אמעריקאנער זזענען געוואָרען גרויס סע פראָצענט רייסער, אזוי לכשל שטעלט זיך ארויס אז קענערער מארגיידיש אמר־פאניעס, וועלכע האָבען געצאָהלט 5 פראָ־צענט באר געלט, האָבען דעם מאָנאט באַ־קומען פון שאטלענדער באנקירען די זעל־בע סומע פאר 4 מיט דריי פערטעל פראָ־צענט.

מיט דעם וואָס ענגלאנד האָט זיך אומגעעפערט צום נאָלד סטענדארד איז זי געווען אין א בעדייטענדער קאנקורענט אויפ'ן אמעריקאנער געלט מארק.

די קענערער געהיילן פראדוקציע.

פון די ציפערען וועלכע די פערערא־לע סטאטיסטישע ביורא האָט געגעליבען און וועלכע זי האָט לעצטע וואָך פארע־פענטליכט, איז אין אין יאָהר 1923 אויס־געשניטען געוואָרען פון די קענערער וועל־דער 2 ביליאן מיט 6 הונדערט מיליאן קוביק פוס געהיילן, דאָס איז מיט דריי הונדערט מיליאן קוביק פוס מעהר איידער עס איז געשניטען געוואָרען אין יאָהר 1922.

צו דעם ניט די ביורא צו, אז דאָס איז בלויז דאָס גוטע געהיילץ וועלכע איז געבויבט געוואָרען, און אין דעם זזענען ניט אריינגערעכענט דאָס מאסע געהיילץ וועלכעס ווערט יעהרליך פאַרניכטעט פון פייער. אזוי ווערט אויספערעכענט פון וועל־דים. דאָס געהיילץ וועלכעס איז אינ'ם דאָ־זיגען יאָהר אויסגעשניטען געוואָרען באַ־טרעפט די סומע פון 179 מיליאן דאָלאר.

דער אויל בום אין דער וועסט.

צוליעב דעם ערפאָלג וואָס א געוויסע אויל קאָמפאניע האָט געמאכט אויף די פעלדער אין אלבערטא, האָבען זיך אויפ'ן אויל מארק גענומען וויזען אויל קאָמפאָ־ניעס, וועלכע וואָכסען ווי שוועמלאָך נאָך א רעגען, און פארקויפען סטאָקס, אויף פראָספעקטס.

די וועלכע ווילען אינוועסטען זזייער געלט אין אזעלכע קאָמפאניעס זאָלען זיך גוט ארומקוקען איידער זיי טוען עס, און זאָלען גוט אכטונג געבען, ניט צו פארלי־רען דאָס געלט.

פארד גרינדעט קאָמפאניעס אין אויסטראליען.

פון דעטראיט קומט די נייעס, אז צוויי פארד קאָמפאניעס מיט א קאָפיטאל פון 15 מיליאן דאָלאר ווערען גענרינדעט אין אויסטראליען צו פאבריצירען פארד אויטאמאָביליען.

איין קאָמפאניע וועט זיך בלויז פאר־נעהמען מיט פאבריצירען די „באָדיס" פון די אויטאָמאָביליען, דאָס הייסט די אויבערשטע טיילען און די צווייטע וועט פאבריצירען די מאטאָרס מיט די „טשיי־סעס".

קענערער סעקטריטיס ענען די בעסטע.

די נאָוואָ סקאָשיא פראָווינץ האָט לעצטע וואָך געמאכט א הלואה אויף דריי מיט א האלבען מיליאן דאָלאר. די הלואה איז געמאכט געוואָרען דורך דער באנק אוף מאָנטרעאָל פאר 4 מיט א האלבען פראָ־צענט.

די דילאן דיער און קאָמפאניע, איי־נע פון די גרעסטע פינאנץ קאָמפאניי־שאנס אין ניו יארק האָט אין א סטייט־מענט ערקלערהרט אז קענערער באנדס און אקטיס זזענען די בעסטע אויפ'ן געלט־מארק, דערפאר אָבער זזענען די קענערער באנק סטאקס ניט אזוי פראָמינענט, ווייל זיי זזענען ניט געווען באקאנט אויפ'ן געלט מארק.

אינ'ם באריכט פון דער ראָזיגער פיר־מע וועגען באנדס און סטאקס ווערען אפ־גענעבען פולע צוויי זייטען וועגען קענע־דער סעקיוריטיס, און דער אויספיהר איז אז בלויז קענערער רעגיערונגס באנדס זזע־נען די בעסטע און ניט קיין אנדערע.

מאָנטאָנא מאכט גומע שנאפס ביזנעס.

ווי עס זעהט אויס זזענען יעצט די בעסטע געשעפטען בלויז שנאפס.

די פראָווינציעלע רעגיערונגען מאַ־כען דערפון די בעסטע געשעפטען. ווי עס איז צו זעהן פון א באריכט פון וויניפעג האָט די פראָווינציעלע רעגיערונג פון מאָ־ניטאָבא געמאכט אין די לעצטע אכט מאָ־נאָטען וואָס זי האָט איינגעפיהרט דעם שנאפס פארקויף דורך רעגיערונגס קאָנ־טראָל א ריינעם מיליאָן דאָלאר פראָפיט. פון דער דאָזיגער סומע וועט די פראָוויני־ציעלע רעגיערונג באקומען 50 פראָצענט, און דאָס איבעריגע וועט צוטיילט ווערען צווישען 175 שטעדט און שטעדטלאָך.

די שטאדט וויניפעג אליין וועט דער־פון באקומען 165 טויזענט דאָלאר און די איבעריגע לויט זייער באפעלקערונג.

די קאָמיסיע וועלכע קאָנטראָלירט דעם שנאפס פארקויף ערקלעהרט אז דאָס איז בלויז דער ערשטער פראָפיט, און אז קומענדען יאָהר גרייט זי זיך צו מאכען נאָך גרויסע פראָפיטען פאר דער פראָ־ווינץ.

17 מיליאן דאָלאר א יאָהר פאר אינדזשענס.

אין די דיסקוסיעס אין פעדעראלען פארלאמענט וועגען דער קענערדען ניישא־נאל זזענען ארויסגעבראכט געוואָרען עס־ליכע זעהר אינטערעסאנטע פאקטען וועג־ען דער אפעראציאָנס פון דער אייזענבאהן, עס איז פעסט געשטעלט געוואָרען, אז צו האלטען די לאקאמאטיוון פון דער אייז־זענבאהן אין א גוטען צושטאנד קאָסט 17 מיליאָן מיט דריי הונדערט טויזענט דאָ־לאר א יאָהר. דאָס איז חוץ נייע לאקאמא־טיוון וועלכע זזענען געקויפט געוואָרען לעצטעס יאָהר וועלכע האָבען געקאָסט א מיליאָן מיט 8 הונדערט טויזענט דאָלאר.

שוקלדיג א היבש ביסעל טעקסעס.

ביי דער פאבליק אקאונט קאָמיטע פונ'ם פעדעראלען פארלאמענט האָט לעצ־טע וואָך אויסגעבראכט א שטורם וועגען איין מיטגליעד האָט ערקלערהרט אז ער ווייסט פון איין מאָנטרעאָלער פירמע וועל־כע איז שולדיג דער רעגיערונג אריבער 166 טויזענט דאָלאר פאר טעקסעס און עס איז נאָך מעהר אויסגעבראכט געוואָ־רען אז די דאָזיגע פירמע האָט ניט גע־צאָהלט קיין טעקסעס צייט 1915, און די רעגיערונג האָט ניט געטון קיין זאָך אויפ־צומאָהנען די דאָזיגע סומע

אימפארטערס זזענען שולדיג אין ארבייטסלאָזענקייט.

די עקזעקיוטיווע פון דער קענעדער מאָנופעקטשורערס אסאסיאיישען האָט ארויסגעגעבען אן ערקלעהרונג, אז די חיפט שולד פון ארבייטסלאָזענקייט ליגט אין דעם וואָס די אימפארטס אין קענעדע זזענען אונגעהייער גרויסע.

וועגן די אימפארטירונג פון אויסלענ־דישער סחורה אין קענעדע זאָל בלויז דאָס פארקלענערט ווערען אויף 10 פראָצענט, וואָלט אין קענעדע מעהר קיין ארבייטס־לאָזענקייט ניט געווען.

עלטסטער האָטעל פארקויפט.

דער אלעקסאנדרא אפארטמענט האָ־טעל אויף יוניווערסיטי עוועניו, איינער פון די רייכסטע און שעהנסטע אין טאָ־ראנטא איז לעצטע וואָך פארקויפט געוואָ־רען צו א גרופע אמעריקאנער אונטערנעהמער.

וויפיעל עס איז פאר דעם באצאָהלט געוואָרען איז ניט פארעפענטליכט געוואָ־רען, עס איז אָבער באקאנט אז די נייע אונטערנעהמער וועלען דעם דאָזיגען האָ־טעל איבערארבייטען און פארגרעסערען זזיי וועלען אויך „אנשטאט צו נעהמען א מאָרגיידזש פארקויפען ערשטע מארגיידזש שערס צום עולם.

צו אויסבעסערען דעם האָטעל נויי־טיגט זיך א סומע פון ארום הונדערט טויי־זענט דאָלאר

קענעדער צינק.

ווי צינק סמעלטערס, דאָס גאנצע צינק וועלכעס ווערט אויסגעגראָבען פון קענע־דער מינען ווערט רויה עקספארטירט נאָך אמעריקא און אייראפא.

האָלענדישע און בעלגישע אונטער־נעהמער האָבען זיך פאראינטערעסירט אין דעם און האָבען ארויסגעשיקט פארטרע־טער נאָך וואנקאָווער צו זעהן אויב מענ־ליך צו עטאבלירען דארטען סמעלטערס. ווען דאָס זאָל געשעהן וועט עס גרויס ענט־וויקלען די קענעדער צינק און ניקעל אינ־דוסטריע.

וועניגער באנקראָטען.

די פעדעראלע סטאטיסטישע ביורא באריכטעט אז אין קענעדע זזענען אין פעב־רואר פון דאָס יאָהר פאָרגעקומען וועניגער באנקראָטען איידער מיט א מאָנאט פריי־הער.

אין פעברואר 1925 זזענען געווען אין קענערע 162 באנקראָטען און מיט א מאָ־נאט פריהער אין יאנוא 270 באנקראָ־טען, און אין מעברואר 1924 זזענען גע־ווען 260 באנקראָטען.

די צאָהל פון באנקראָטען וויזען אז

טויט שטראָף ביים אלטען אידענטום

פון אברהם הלוי.

אינ'ם נין יארקער שטאאטס געפענ־גניש, אין סינג־סינג, האָט זיך לעצטע וואָך אָפּגעשפּיעלט א קורצע, אָבער א שרעקליך־שוידערליכע טראגעדיע. אין דעם נאָמען פון געזעץ האָט אן אונזיכט־בארע האנט, ערגעץ, איינמאָל נאָכ'ן אנ־דערען א דריק געטון אן עלעקטריש קנע־פעל און א פאָר מינוט שפעטער זיינען דריי מענשליכע לעבענס אויסגעשאָלען געוואָרען.

דריי מענשען, דארונטער, ליידער, צוויי אידען — האָבען באצאָהלט מיט זייערע לעבענס פאר דעם צווייפאָבען מאָרד וועלכען זיי האָבען באנאנגען מיט אנדערהאלבען יאָהר צוריק, ווען זיי האָ־בען דערשאסען צוויי מעסענגרזשערס פון א באנק מיט דעם צוועק זיי צו באראיבען.

און כאָטש עס איז ביי קיינעם קיין קיין צווייפעל ניט געווען אז די מערדער האָבען זיכער פארדיענט זייער שטראָף, זיינען אָבער דאָך כמעט אין אלע צייטונ־גען איבערן גאנצען לאנד, געווען געדרוקט עדיטאריעלס און ארטיקלען וועלכע האָבען געפאָדערט אז טויט שטראָף, דאָס גרוי־זאמסטע באשטראָפונגס מיטעל, זאָל אינ־גאנצען אָפּגעשאפט ווערען.

דאָס איז קיין נייעס ניט. יעדעס מאָל ווען עס קומט פאָר אן עפענטליכע הינ־ריכטונג, פעהלען ניט קיין שטימען וועל־כע פאָדערען אז טויט שטראָף זאָל אָפּגע־שאפט ווערען און אין מעהרערע לענדער־ליטשטורס, איבערן גאנצען לאנד, איז שוין מעהרערע מאָל ווענען דעם פארהאנדעלט געוואָרען, באָטש ביז איצט איז גאָר קיין מישות'דיגעס ניט ארויסגעקומען.

אבער אלע רעכט דענקענדע מענשען האָבען אז אזעלכע בילם וועלען זיכער פרי־הער אָדער שפעטער אָנגענומען ווערען, און די סטייטס וועלען אויפהערען באשטראָ־פען מיט'ן טויט.

* * *

עס וועט זיכער אינטערעסאנט זיין פאר די לעזער זיך צו באקאנען מיט די מעטאדען וועלכע זזענען אינ'ם אלטען אי־דענטום באנוצט געוואָרען צו באשטראָפען פארברעכער אין ווי אזוי, אויף וואָס פאר אן אופן, די שטראָף איז אויסגעפיהרט גע־וואָרען.

פונקט ווי אין אונזערע צייטען, ווען עס זזענען פאראן פארטיידיגער און ענענער פון טויט שטראָף, אזוי איז עס אויך גע־ווען דער פאל מיט פיעלע הונדערטער יאָהרען צוריק, אין די צייטען פון משנה און תלמוד.

די משנה (מסכת מכות, סוף פרק א') דערצעהלט אונז, אז א סנהדרין, די אידי־שע געזעצגעבענדע קערפערשאפט, וועלכע גיט ארויס א טויט אורטייל איינמאָל א וואָך, ווערט אָנגערופען א שלעכטע, א מערדערישע, רבי אליעזר בן עזריה באַ־הויפטעט אז אפילו איין טויט אורטייל אין זיבעציג יאָהר איז גענוג צו פארדאמען אזא סנהדרין; רבי טרפון און רבי עקיבא באהויפטען אָבער אז ווען זזיי וואָלטען געהאט די געלעגענהייט צו זזיין דיכטער פונ'ם סנהדרין, וואָלט קיינמאָל קיין שום מענש דורך זיי ניט געטויטעט געוואָרען.

דאָס איז די מיינונג פון די גענענער פון טויט שטראָף.

דער נשיא, דער ראש פון די סנהדרין, איז אָבער פון אָט די אויבען געבראכטע מיינונגען ניט צופריעדען געווען און ער האָט זיך ווענען דעם אויסערריקט „אף הן מרבין שופכי דמים בישראל", אזעלכע אויסשפּראכען און ליבעראלע מיינונגען ברענגען דערצו, אז די צאָהל פון מערדער און בלוט פאַרגיסער, זאָל גרעסער ווערען צווישען דעם אידישען פאָלק.

ציט אין קענערע ווערט בעסער, און אז בעסערע געשעפטען ווערען געמאכט.

די סומע פון באנקראָטען אין פעב־רואר האָט באטראָפען באלד צוויי מיליאָן דאָלאר.

די פראָווינציעלער טרעזשורער פון אנעטריעא האָנאָריעבל פריים, האָט ער־קלעהרט אז ער האָט אויסגעאַרבייט א פלאן לויט וועלכען די פראָווינץ קען באַ־צאָהלען איהר חוב אין צייט פון 40 יאָהר, דאָס הייסט אז אין 1965 וועט די פראָ־ווינץ ניט שולדיג זיין קיין געלט.

די פראָווינץ איז הייניט צו טאג שולי־דיג 150 מיליאן דאָלאר, און ווען די פראָ־ווינץ זאָל צאָהלען דורך א ספּעציעלען „סינקינג פאנד" 1,241,700 דאָלאר א יאָהר מיט פראָצענט, וועט עס אין גאנצען באצאָהלען דעם חוב.

דער פראָווינציעלער טרעזשורער האָט עס ערקלערהרט אויף פאָלגענדען אופן.

ווען די פראָווינץ לייהט היינט צו טאג אין מיליאָן דאָלאר אויף 5 פראָ־צענט, ווערט עס אין צייט פון 40 יאָהר צוויי מיליאָן דאָלאר בלויז פראָצענט און צו באצאָהלען די ארינגעלע סומע מיינט־ען ער דריי מיליאָן דאָלאר. ווען מען זאָל אָבער לייבען צו 59 טויזענט דאָלאר א יאָהר אין פאנד קען עס ברענגען די זעלי־כע סומע אין צייט פון 40 יאָהר.

אויב זיין פלאן וועט אָנגענומען ווע־רען איז ניט באקאנט ווייל אום צו קליי־בען די געווינשטע סימע אין דעם סינקינג פאנד, דארף מען עס פריהער לייהען.

איצט איז אויפ'ן טאגעס אדרנונג די אינדוסטריעלע וועלט. פון די עטליכע קאָנ־פערענצען וועלכע זזענען לעצטע וואָך גע־האלטען געוואָרען פון גרויסע אינדר־סטריעס איז צו זעהן אז סיי די קענערער און סיי די אמעריקאנער אינדוסטריע, מאכט פארשיעדענע פעלנער ווי אזוי צו פארקלענערען די ארבייטער ווייידזשעס.

גרויסע אינדוסטריאלייסטען ער־קלעהרען אז בלויז די ארבייטער ווייידזשעס וועלכע זזענען אויף דער זייט יום דרייפאך אין פארגלייך צו די אייראפייאישע, זזענען די הויפט אורזאכע פאר דעם וואָס אויס־ראפא קען פארקויפען ביילינער סחורה אין אונזערע לענדער.

דער געשריי איז שוין ניט אז דייטש־לאנד פארפלייצט דעם קענעדער און אמעריקאנער מארק מיט ביליגערע סחורה, נאר אז אלע אייראפעאישע לענדער טוען עס, און פון דער סטאטיסטיק וועלכע איז באוויזען געוואָרען לעצטע וואָך ביי א קאָנפערענץ פון אינדוסטריאלייסטען אין אטאווא, איז צו זעהן אז בעלגיען און פראנקרייך טוען דאָס זעלבע.

בעלגיען ווערט ערקלערהרט האָט פאר־גרעסערט איהר שטאל פארבראוציע בלויז דורך דעם וואָס זי האָט איינגעפיהרט אין איהרע פאבריקען לענגערע ארבייטס־שטונדען און קלענערע ווייידזשעס, און דאָס זעלבע האָט געטאן פראנקרייך אין דייטשלאנד. מיט'ן רעזולטאט אז בעל־גיען קען צושטעלען שטאל אויפ'ן קענע־דער מארק און אויפ'ן אמעריקאנער פאר וועניגער איידער עס קאָסט אין אמעריקע ריכטן קאָנקורירען. פראנצויזישע שטאל פאב־אייפ'ן ענגלישען מארק.

עס איז שוין מעהר ניט קיין פראגע וואָס אייראפא קען קאָנקורירען מיט דויטש מאטעריאלען, נאר מיט פראָדוצירטע, און אינדוסטריאלייסטען פארענטפערען עס דערמיט וואָס אין אמעריקע און קענעדע, זזענען די ארבייטער ווייידזשעס ניט פאר־קלענערט געוואָרען צייט נאָך דער מלחמה און זזענען פארבליבען אויפ'ן זעלבען הויך־בען סטענדארד ווי זיי זזענען געשטיגען אין מלחמה צייט. ווערהערער איז אייראפא זזענען די ווייידזשעס פון די ארבייטער פארקלענערט געוואָרען אויף אזוי פיעל אז זיי גרייכען אפילו ניט צו ענגע ווייידזשעס וועלכע די אייראפייאישע ארבייטער האָ־בען באקומען פאר דעם מלחמה.

פאָלגליך זזענען דאָ צוויי אזוי־אזוי־ענען, אדער שניידען די ארבייטער ווייידזשעס אויף אזוי פיעל מען זאָל קענען קאָנקורי־רען מיט די אייראפעאישע פראָדוצירער, אדער מאכען אזא הויכען טאריף, אז די אייראפייאישע פאבריקאנטען זאָלען קיין וואָך ניט קענען געוואָרען אחער.

עס איז אויך באוויזען געוואָרען אז שווערען קען קאָנקורירען מיט איהר פאר־פיר ענגענאיבער קענערע.

קענערע האָט אין די עלף מאָנאטען וועלכע האָבען זיך געענדיגט לעצטען פעב־רואר עקספארטירט פאר איבער 36 מי־ליאן דאָלאר פאפיר, מיט א יאָהר פריהער האָט זי אין דער זעלבער צייט עקספאָר־טירט פאר איבער 42 מיליאן דאָלאר פאָ־פיר. די אורזאכע פון דער פארקלענערונג איז, דאָס וואָס שווערען קאָנקורירט מיט קענערע, און פארכאפט ביסלאבוויז דעם מארק.

שווערען קען צושטעלען פאפיר אין די פאראייניגטע שטאאטען ביליגער איי־דער קענערע קען עס טון, און מען טאר ניט פארגעסען אז קענערע איז די גרעס־טע פאפיר פראָדוצירערין צוליעב איהר פאפיר געהיילץ.

אויף ווי ווייט עס איז אמת, קען מען זעהן דערפון, וואָס אזוי שנעל ווי די ענגלישע רעגיערונג האָט ערקלערהרט אז די מעקענא דיוטיס וועלען אין ענגלאנד איינ־געפיהרט ווערען פון דעם ערשטען יולי דאָס יאָהר, האָט מען אנגע